

værkere. Paa disse Værksteder maa de have en planmæssig, grundig og alsidig Uddannelse, der omfatter saavel den praktiske som den theoretiske Side af Faget. Hvert Arbejde, der udføres, maa i første Række tilsigte Uddannelse; om samme Arbejde betaler sig eller ej, kommer i anden eller tredje Række. Læreværkstedet maa være Herre over, hvad der skal laves, og ikke uden tvingende Nødvendighed (som f. Ex. ved Bageriet) lade Kjøberen bestemme det; thi, indlader det sig derpaa, da bliver Følgen let den, at der i lange Tider maa arbejdes med en enkelt, Uddannelsen aldeles ikke fremmende, Gren af Faget. Denne Fristelse, at ville slaa Kapital af Arbejdet, undgaas vist næppe paa anden Maade end, at f. Ex. »Dansk Kvindesamfund«, hvem denne Opgave maatte ligge nærmest, oprettede eller i alt Fald førte en *virksom* Kontrol med Læreværkstederne. Selv om Værkstederne i egentligste Forstand ikke blive produktive, saa ville de Arbejder, der udføres, dog godt kunne faa nogen Værdi. Brugsgjenstande skal det naturligvis være, der forarbejdes, men Gjenstande af en saadan Art, at Lærlingene selv kunne lave dem helt færdige, paa hvilket Trin de end staa. Drages der ikke Omsorg herfor, bliver Udfaldet sikkert dette, at det bliver Specialværksteder som de fleste andre, der mindst af alt ere skikkede til at uddanne Kvinder til duelige Haandværkere paa den kortest mulige Tid.

Hvor skulle de kvindelige Svende faa Plads efter endt Læretid, vil man spørge; thi det vil næppe være heldigt at lade dem tage Randslen paa Nakken og trave fra Værksted til Værksted for at falbyde sin Arbejdskraft. Stiller en Institution som f. Ex. »Dansk Kvindesamfund« sig i Spidsen for Opgaven og ejer den nogen Dygtighed og Energi, da vil det vel ikke være umuligt foreløbig at faa oprettet et under dens Ledelse drevet produktivt Værksted med tilhørende Udsalg. Er der nogen Alvor bag Raabet om Kvindens Ret til Arbejde, da ville forbrugende Kvinder sagtens først søge deres eget Kjønns Udsalg for at torsyne sig med, hvad de trænge til. Vil det være en for dristig Tanke, at der paa et mere fremskredet Stade maa findes Kvinder med Dygtighed, Mod og Vilje nok til selv at styre en Bedrift, der giver Arbejde for Kvinder? Jeg tror det næppe. Jeg har her i kortest mulige Træk søgt at paavise, at det praktiske Arbejde, Haandværk og Industri, er Grundlaget, hvorpaa Kvindens Frigjørelse skal bygges, at Kvinderne lige saa godt som Mændene maa kunne arbejde i en hel Del Fag, under hvilke Forhold deres Uddannelse maa foregaa, og skal nu henlede Opmærksomheden paa nogle af de væsentligste Hindringer for Sagens Gjennemførelse.

Det er ikke at vente andet, end at Aarhundreders Syslen med Naal og Traad o. s. v. i Forbindelse med den Løgn, vi Mænd med Digterne i Spidsen efter bedste Evne have stræbt at faa dem til at leve paa, — den nemlig, at de var en Art